

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО  
Інститут філології й журналістики  
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

**на тему:**

**«ПОРТРЕТНИЙ НАРИС ПРО ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ  
НАУК, ПРОФЕСОРА НІНУ ЛАВРЕНТІЇВНУ ІВАНИЦЬКУ»**

Студентки IV курсу, групи 4Ж

Галузі знань 0303 Журналістика та інформація  
напряму підготовки 6.030301 Журналістика

Мельник Юлії Олегівни

Науковий керівник: кандидат філологічних  
наук, доцент Каленич В.М.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка ECTS \_\_\_\_\_

Голова комісії: \_\_\_\_\_

Члени комісії: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

м. Вінниця – 2016 рік

## ЗМІСТ

<b>I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА</b> .....	3
1.1. Теоретична база.....	3
1.2. Обґрунтування проекту.....	10
1.3. Мета роботи.....	11
1.4. Джерела фактів.....	12
1.5. Сфера застосування.....	12
<b>II. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПОРТРЕТНОГО НАРИСУ</b> .....	14
2.1. Структура проекту.....	14
2.2. Ідея.....	16
2.3. Смысл.....	17
2.4. Специфікація аудиторії.....	17
<b>III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....	18
<b>IV. «ПОРТРЕТНИЙ НАРИС ПРО ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА НІНУ ЛАВРЕНТІЇВНУ ІВАНИЦЬКУ»</b> .....	21

# I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

## 1.1. Теоретична база

З одного боку сучасна журналістика, зважаючи на підвищені вимоги щодо оперативності та динамічності подання новин, а також зміну інформаційних потреб масової аудиторії, характеризується домінуванням інформаційних жанрів і посиленням діалогічності. З іншого – жанри аналітичної та художньої публіцистики продовжують розвиватися, видозмінюючи стиль і форми в залежності від нових життєвих обставин, світоглядних і моральних орієнтирів сучасників. Спостерігається тенденція урізноманітнення, взаємопроникнення жанрових форм, розмивання меж між ними.

У зв'язку із змінами в суспільній свідомості і моралі специфічним є становище традиційної, канонічної групи художньо-публіцистичних жанрів. До них відносять нарис, фейлетон, памфлет, есе, етюд. Особливістю журналістських матеріалів, написаних у даних жанрових формах, є образність, емоційна насиченість, експресивність, відображення глибоких почуттів автора, його відношення до певних фактів.

Як зазначає О. Глушко, художня публіцистика, яка використовує широкий спектр аналітичних, мовностилістичних, образних засобів, має найкращі можливості всебічно відображати найголовніші події, факти реальної дійсності, осмислювати їхні найтонші нюанси. Такі журналістські твори, крім інформативно-аналітичної, виконують і виховну функцію, розкриваючи, насамперед, молодому поколінню силу і красу глибокого, аргументованого і водночас яскравого, образного слова [12].

Художньо-публіцистична група жанрів має викликати емоційну реакцію читачів, дати їм можливість пережити те, що й герої матеріалу. Очевидно, що досягнути цього можливо шляхом створення відповідного образу. «Образ у журналістиці – це концентроване виявлення думки, дії, характеру, що формує наочно-порівняльне уявлення про об'єкт

відображення, його домінуючі ознаки й виражає позицію автора. На відміну від образу саме художнього, показує дійсність опукліше, рельєфніше, тенденційно спрямованіше, політично виразніше, без особливої деталізації» [15, с. 267]. При цьому український учений В. Шкляр наголошує, що різновидами саме публіцистичного образу поруч із образом-характером є образ-факт та образ-символ [15, с. 267].

Творчі ресурси художньої публіцистики, за Л. Кройчиком, є достатньо значними: образ як «емоційно просвітлена думка» активно впливає на читацьку аудиторію, спонукаючи її до співпереживання й активного мислення; образ «як узагальнена картина дійсності» істотно розширює можливості смислового осягнення і розуміння навколишньої дійсності; образ «як система знаків, як певний код», створює модель навколишнього світу, тим самим інтелектуально збагачує аудиторію уявленнями про естетичні можливості відтворення дійсності [31].

Спільну групу, у межах якої є не лише критичне ставлення до дійсності, а й мовностилістична структура – іронія, парадокс, сарказм, гумор, складають сатиричні жанри – фейлетон і памфлет. Сьогодні ці жанри практично зникли зі шпальт багатьох періодичних видань. Іронія, притаманна фейлетонові, і памфлетичний тон стали ознаками багатьох публікацій, однак у класичній формі вони трапляються не часто [34].

Крім того, дослідники часто говорять про есеїзацію преси, сильні есеїстичні тенденції сучасної публіцистики. На думку Д. Перезовова есеїзм слугує актуалізації людської особистості. Створивши матеріал особистісно обрамленим, автор тим самим долучає аудиторію до процесу бесіди й примушує її задуматися над питанням, дійти самостійних, можливо, відмінних від авторських висновків [36].

Важливе місце серед жанрів належить нарису, який прийнято вважати «королем» художньо-публіцистичних жанрів [41]. До проблеми жанрового визначення нарисів неодноразово зверталися російські та українські науковці, зокрема В. Здоровега, В. Шкляр, О. Журбіна, М. Кім, О. Глушко,

О. Тертичний, С. Корконосенко, І. Михайлин й ін., а також зарубіжний дослідник З. Вайшенберг.

На відміну від фейлетону та памфлету класичний нарис не зник зі шпальт якісних періодичних видань. Сьогодні не лише людина праці чи кінозірка можуть стати героями нарису, а й вдалий бізнесмен та антигерой потрапляють на шпальти газет. Предметом нарису сьогодні може бути будь-яка цікава людина, суспільна чи приватна. Адже сьогодні немає ні тем, ні професій, заборонених для журналіста.

І. Михайлин подає таку дефініцію: «Нарис – центральний жанр публіцистики, що передбачає оперативний відгук на суспільно важливу подію, розкриття образу цікавої особи, створення портрету колективу, розповідь про побут, звичаї й людей певного регіону своєї й чужої країни» [35, с. 382]. М. Воронова називає нарис самостійним жанром публіцистики, в якому на документальній основі досліджуються важливі суспільно-політичні факти, явища, розкриваються події, в центрі яких є зображення людини [10].

У своєму підручнику «Теорія і методика журналістської творчості» В. Здоровега зазначає: «Нарис – найпоширеніший художньо-публіцистичний жанр, у якому досліджуються реальні життєві явища через людські долі та характеристики з метою впливу на соціальну практику, формування особистості, її орієнтації у системі соціально-політичних і духовних цінностей» [18, с. 252]. Власне трактування «нарису» пропонує і В. Шкляр: «Нарис – художньо-публіцистичний жанр, в якому на документальній основі узагальнюються важливі суспільно-політичні явища, розкриваються події, у центрі яких постає зображення всебічності природи чи розкриття характеру людини, яка її любить і зберігає» [42].

«Сутність класичного нарису багато в чому зумовлена тим, що в ньому поєднуються репортажне (наочно-образне) та дослідницьке (аналітичне) начало» [41, с. 250]. Це складний жанр, оскільки передбачає значний глибокий аналіз обраного об'єкта, а також оригінальний підхід до подачі матеріалу. Український дослідник Г. Кривошея визначає такі основні вимоги,

яким повинен відповідати нарис, а саме: правдивість, авторська об'єктивність, повчальність, емоційність, високий літературний рівень тексту [30].

Особливість нарису – широке використання в ньому елементів художнього мислення: створення портретів героїв (причому не лише зовнішніх, але й психологічних), зображення їх у дії, за допомогою розгорнутої мовної характеристики, використання вимислу й домислу, зображення пейзажів, інтер'єрів та екстер'єрів, наведення красномовних деталей і подробиць [35, с. 383]. Однак, художньо-публіцистичний нарис відрізняється від чисто художнього «прямотою» образу. Чітко і виразно простежується завдання автора. Герой у нарисі завжди категоричний, але зберігаючи свою індивідуальну неповторність, він виконує службову функцію – відображає проблему, котра вирішується автором [31].

Такої думки дотримується більшість науковців, котрі вважають спроби визначити нарис як художній твір неправомірними: «Реальний стан речей полягає в тому, що нарис, який з усіх жанрів публіцистики має найбільше спільного саме з творчістю художньою, який в історії літератури може відігравати роль не меншу, ніж роман чи оповідання, все ж таки є результатом дії внутрішніх законів творчості, зрештою відмінних від тих, якими керується письменник-художник» [17, с. 173].

Арматурою нарису є авторська думка, доведення певної концепції, взятої до вивчення проблеми, пропонування шляхів її розв'язання. Предметом нарису може бути будь-який факт (чи явище реальної дійсності), узятий як проблема у площині своєї суспільної, моральної, загальнолюдської значимості. [35, с. 383]. Він завжди характеризується масштабністю та багатогранністю. «...Структура нарису насичена та багат шарова. Факти, фактоїди, емпіричне узагальнення, образи, нормативи творять шари тексту, в яких чітко прослідковуються самостійні сюжетні лінії...» [33, с. 129]. Іншу думку має дослідник О. Колісніченко, котрий зауважує, що у ролі предмета

виступає людина, яка виходить на перший план, а подія відходить на другий [26, с. 33].

Внутрішньожанрова типологія нарису включає в себе портретний, проблемний, подорожній, науково-популярний та інші його зразки [35, с. 382]. Цікавим з наукового погляду є модифікація нарису, сучасними прототипами якого можемо назвати портретне інтерв'ю, політичний портрет, життєву історію. Німецький науковець Зігфрід Вайшенберг у книзі «Новинна журналістика» розмежовує гібридні форми нарису (медіа-форми, утворені злиттям традиційно чітко розмежованих жанрів): інформаційний, супровідний, тематичний, портретний і нариси-репортажі [6].

Найпоширенішим на сьогодні у періодичних засобах масової інформації є портретний нарис. Суть цього жанру полягає в тому, «щоб дати аудиторії певне уявлення про героя виступу. Вирішуючи це завдання, журналіст в першу чергу прагне розкрити найголовніше – показати, яким цінностям служить цей герой, у чому бачить сенс свого існування» [41, с. 261].

Можна виділити два основних типи плану портретного нарису – хронологічний і так званий пунктирний. У першому випадку журналіст більш-менш послідовно викладає в художній формі історію життя свого героя від народження аж до самої смерті, часом висвітлюючи наприкінці нарису і його «життя після смерті», тобто розповідаючи, що сталося із справою героя після того, як він відійшов до іншого світу, як оцінки нащадків різняться від оцінок сучасників. У другому випадку весь нарис зводиться до докладного опису кількох ключових епізодів чи подій з життя героя, які можуть бути розташовані навіть не в хронологічному порядку і поєднані між собою певними переходами, «скріпами», які надають текстові цілісності [37].

Деякі дослідники в межах портретного нарису виокремлюють твори під назвою «силует», що є дальшим поглибленням внутрішньожанрової типології і передбачає не просто створення портрета героя, а портрета

контурного, однобічного, спрямованого не на всебічне розкриття характеру, а на поглиблене висвітлення його окремих сторін [35, с. 385].

Одним із найважливіших елементів матеріалу цього виду є подача героя в нетривіальній ситуації. Перед автором постає своєрідне надзавдання «в показі героя твору не тільки як носія певних соціальних ролей чи функцій, а як цілісне та неповторне утворення» [23, с. 212]. Для портретних нарисів передусім важлива точність спостережень, однак велике значення має й образна мова – а ще трошки іронії. Автор тільки описує, не робить самостійних висновків, адже це справа читачів. Коментарі у нарисах залишають враження аматорського підходу [6].

У портретному нарисі автор повинен виступати своєрідним провідником, який прагне не лише познайомити зі своїм героєм, а й подати власну, добре продуману, вистраждану концепцію його образу. При цьому, зрозуміло, цінними є не загальні сентенції, а суб'єктивний погляд публіциста на героя свого нарису, що знаходить своє вираження в доборі епізодів і фактів, пошуку промовистих деталей, реконструюванні неповторних фраз, окремих реплік тощо [11].

Усі згадані вище властивості як нарису, так і його виду портретного нарису, стосуються і портрету – жанру, що широко використовується в західній журналістиці. Портрет складається з елементів репортажу, есе, інтерв'ю і навіть класичного нарису. Деякі дослідники зараховують його до художньо-публіцистичних жанрів і ототожнюють із портретним нарисом.

Українська дослідниця М. Воронова у своєму дисертаційному дослідженні порушує проблему надзвичайної спорідненості літературного портрета та портретного нарису [10]. За тематичною спрямованістю науковець розрізняє наступні різновиди портрету: літературний портрет, політичний портрет, історичний портрет, культурологічний портрет, соціологічний портрет, побутовий портрет, або портрет простої людини [10].

Російський дослідник О. Колісніченко, виокремивши (всупереч традиційній класифікації жанрів) жанри новинної, раціональної і емоційної



публіцистики, до останніх зараховує репортаж, фіче, особистісне інтерв'ю та портрет [26, с. 35]. Нарис дослідник вважає гібридом портрета та коментарю [26, с. 34].

Високий рівень популярності жанру портрета, що зріс в останні роки, теж не залишився поза увагою дослідників: «Люди шукають тих, на кого вони хочуть бути схожими і з ким хочуть себе ідентифікувати. Поширеність жанру портрета є наочною ілюстрацією, підтвердженням цього пошуку, адже персонажі портретів – це герої, яких потребує нація і в яких водночас, як у дзеркалі, вона мимохіть відображається» [9].

Французькі журналістикознавці дають характеристики портрета, які також притаманні портретному нарису: добре виписаний портрет має залишати у читача враження, ніби він особисто познайомився з людиною, ім'я якої йому давно відомо; персонаж портрета має бути присутнім з перших рядків тексту і не зникати з жодного абзацу, а розповідь має містити багато цитат, сценок з життя, влучних зауважень; жанр передбачає, щоб автор зустрічався з персонажем особисто, а попередньо назбирав на нього гарне досє; виписати портрет - це відшукати ті риси, які максимально точно окреслюють персонажа [10].

Центральним елементом тексту і водночас складною смисловою категорією у портретному нарисі є особа. Її «індивідуальність виявляється й у звичках, і в побуті, і в поведінці, і в зовнішньому вигляді. Побачити в людині індивідуальність, показати її неповторність – задача автора, що створює портрет» [24].

М. Подолян наголошує, що в центрі портретного нарису має бути не просто «робот», «істота», а людина з характером, з її духовністю, з конкретними вчинками, які розкриваються в суспільно значимих діях, конфліктних ситуаціях. Головною особливістю нарису дослідник називає розкриття духовного світу й окреслення характеру героя [39].

«Для автора дуже важливо знайти такий відрізок життєвого шляху героя, який містить якісь неординарні труднощі, має драматичний характер.

Саме тут можна виявити конкретні прояви характеру героя, його таланту, завзятості, працелюбства та інших значущих, з погляду досягнення мети, якостей [41, с. 261].

Коли знайти нетривіальну ситуацію не вдається, автор може ефектно використовувати метод умовності або вдатися до асоціацій. Досить часто автори, які намагаються написати портретний нарис, не знаходять нічого кращого, ніж описати читачеві ряд пересічних дій героя, або ж коротко переповідають його біографію. Звичайно, все це дає певне уявлення про людину, що зацікавила автора, але не завжди таку публікацію можна назвати портретним нарисом [14, с. 17]. Справжній портретний нарис «виникає в результаті художнього аналізу особистості героя, що спирається на дослідження різних сторін (моральної, інтелектуальної, творчої тощо)» [41, с. 262].

Т. Беневоленська слушно зауважувала, що неможливо створити яскравий і правдивий образ сучасника, не пізнавши сутності соціально-політичних, економічних і моральних проблем суспільства, не розглядаючи людину як центр, вмістилище всіх соціальних, економічних та духовних процесів, що відбуваються в сучасному світі [3, с. 23].

У нарисі мають бути психологічні характеристики героїв (героя), які подаються переважно закодовано, за допомогою певних описів та деталей, «розшифрувавши» які читач усвідомить, що саме хотів сказати йому автор цією розповіддю. Мова має бути точною та яскравою, використовуються метафори. [3, с. 12]. Глибинне завдання портретиста, який покликаний «побачити, втілити в портреті душу людську в усій її складності, розгадати людину, сказати про неї ще несказане» [2, с. 298] у жодному іншому жанрі виконати не можна.

## 1.2. Обґрунтування проекту

Сьогодні ключовим елементом журналістського твору нерідко стає людина, котра є центром осмислення у портретному нарисі. Образність сприйняття і документалізм відображення об'єктивної реальності підсилюють ідеологічний вплив на свідомість читача. Не припиняється суспільний пошук, причиною якого є процес самоідентифікації. Люди потребують дізнаватися про тих, на кого прагнуть бути схожими, з ким хочуть себе ідентифікувати. Відповідно жанр портретного нарису на нинішньому етапі розвитку набуває нового бачення, що сприяє зміцненню його позицій на сторінках друкованої періодики.

Предметом такого нарису виступає особистість. Суть публікації такого типу полягає в тому, щоб дати аудиторії певне уявлення про героя. Вирішуючи цю задачу, журналіст, як правило, в першу чергу прагне розкрити найголовніше – показати, яким цінностям служить цей герой, у чому вбачає сенс свого існування. Це необхідно для того, щоб читацька аудиторія змогла звирити свої цілі з цілями інших людей, що певною мірою допомагає їй орієнтуватися в цьому світі і, можливо, коригувати свої дії, спосіб життя тощо.

У портретному нарисі автор, як правило, цікавиться «героями свого часу», які змогли досягти успіху власною працею, а тому є цікавими для читачів. За допомогою добору біографічних фактів, що ілюструють характер особистості, їхнього прямого тлумачення та інтерпретації з метою відтворення психологічних мотивів героя, використання широкої палітри художніх засобів, цитувань і прямої мови, було створено портретний нарис про доктора філологічних наук, професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку.

Інформаційним приводом для написання портретного нарису стала наукова діяльність, насичений творчий і професійних шлях професора Ніни Іваницької. Будучи безпосереднім членом когорти учених-граматистів, вона по праву вважається засновницею регіональної граматичної школи, про що ніколи не забувають у стінах альма-матер – Вінницькому державному

педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Ніну Лаврентіївну як видатного науковця знають, цінують, поважають студенти і колеги. Завдяки її численним здобуткам на науковій ниві та багатолітній роботі, зокрема на керівних посадах, університет зміг піднятися на якісно новий Всеукраїнський науковий рівень.

Портретний нарис покликаний ближче познайомити усіх, хто зацікавлений у прочитанні журналістського твору (студентів, викладачів вищих навчальних закладів, науковців та ін.), з постаттю професора Ніни Іваницької. Широко розкрити особистість жінки як талановитого науковця, викладача, людини невтомної праці. Показати на її життєвому прикладі, що завдяки наполегливій роботі, умінню не здаватися, йти вперед попри життєві незгоди, можна досягнути як професійних, так і духовних висот.

У ході дослідження різних сторін професора (духовної, інтелектуальної, творчої та ін.), а також вивчення публікацій, де розповідається або згадується про Ніну Іваницьку, було створено портретний нарис з творчою інтерпретацією фактів із життя героя і власним стилем викладу.

### **1.3. Мета роботи**

Створити портретний нарис з різнобічним зображенням головної героїні, його комплексною фізичною і психологічною характеристикою, акцентуючи увагу на стійкій життєвій позиції, прагненні до знань, саморозвитку і вдосконалення. Журналістський твір має на меті познайомити читача з професором Ніною Іваницькою, повністю розкривши особистість портретованої крізь призму її життєвої біографії та спогадів. Показати наскільки інтелектуально розвиненою і духовно багатою може стати людина завдяки власній праці.

#### 1.4. Джерела фактів

У нарисі було використано енциклопедичні статті у книгах: «Українська лінгводидактика в іменах: Словник-довідник» [28], «Жінки України. Біографічний енциклопедичний словник» [1], «Українська грамати́ка в іменах. Енциклопедичний словник-довідник: Науково-довідкове видання» [16], «Українська мова. Енциклопедія» [8], «Енциклопедія сучасної України» [38]. Важливим джерелом отримання інформації стали публікації: Л. Кимак «Неповторність творчого пошуку» [20], «Сад диво слова» [21]; Н. Киш «Кожне заняття – неповторність» [22]; Ф. Бетнар «Співпрацюємо навіть із Заходом» [5]; В. Кучер. «У промінні її очей» [32]; Д. Калібаба «Видатні люди Меншини» [19]; І. Вихованець «У промінні рідного слова» [7]; К. Городенська «Зірка граматичної плеяди» [13]; Л. Коваль «У вирі праці: з нагоди ювілею Ніни Лаврентіївни Іваницької» [25]; О. Куцевол «Наші ювіляри» [29]; І. Руснак «Наукова граматична школа професора Іваницької Ніни Лаврентіївни» [40]; В. Білоус, Т. Кузнєцова «Іваницька Ніна Лаврентіївна, докт. філол. наук, проф. Відмінник освіти України, Заслужений працівник освіти України, Почесний працівник ВДПУ ім.М.Коцюбинського» [4]; В. Кононенко, С. Гальчак «У промінні рідного слова» [27]. Основна джерельна база – інтерв'ю з головною героїнеюпрофесором Ніною Іваницькою.

#### 1.5. Сфера застосування

«Портретний нарис про доктора філологічних наук, професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку» орієнтований на опублікування в обласній, регіональній та всеукраїнській періодиці, а також розповсюдження у вигляді окремої друкованої продукції. Журналістський твір призначений для науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, зокрема Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла

Коцюбинського. Це зумовлено актуальністю публікації, орієнтацією на читацьку аудиторію й факторами наближення інтересів.

Робота апробована на Звітній науковій конференції за підсумками наукової діяльності викладачів, аспірантів, магістрантів та студентів інституту філології й журналістики Вінницького педуніверситету в 2016 р. (19-20 квітня 2016 р.) та у збірнику наукових статей «Журналістика й мистецтво слова»: Мельник Ю. Жанрові особливості портретного нарису на сторінках газети «Вінниччина» / Ю. Мельник // Журналістика й мистецтво слова: Зб. наук. ст. / Гол. ред. В. М. Каленич; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вип. 8. – Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016. – С. 186-193.

## II. СПЕЦИФІКАЦІЯ ПОРТРЕТНОГО НАРИСУ

### 2.1. Структура проекту

Нарис будується як на документальній основі, так і на художньому прийомі. Розповідь не має обмежень у виражальних засобах. Застосовуються усі засоби, які служать достовірності, повноті опису та інтерпретації, передачі основних рис, характеру, долі. Зокрема, у тексті наявні деталі, портретна характеристика, пейзаж, котрий у цьому випадку не є описом природи, а окреслює місце й обстановку, життєву ситуацію, передає читачам певний настрій або стан душі героя. В основі композиційної організації тексту використовується хронологічний метод викладу. Починаючи від народження, послідовно подаються факти з життя героїні, паралельно висвітлюються риси її характеру, особистісні й професійні якості.

Окрім фактологічних та логічних аргументів, наводяться аргументи емоційно-художні, що є зверненням до почуттів читача. На фоні вчинків, дій, певних фрагментів із професійної діяльності героїні поступово відбувається розкриття її індивідуальності, в мотивах вчинків розшифровується її характер, читач знаходить ті неповторні риси вдачі, що відрізняють портретовану від інших і впливають на перебіг долі й на прийняття рішень.

Нарис зумовлений публіцистичним задумом, але при цьому використовується і художній метод відображення дійсності. Публіцистичне начало слугує для більш глибокого пізнання особистості професора Ніни Іваницької крізь призму професійного росту, а художня частина – для сильнішого, переконливішого, емоційнішого впливу на читача.

Заголовок журналістського твору: «Портретний нарис про доктора філологічних наук, професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку». Нарис складається із шести розділів, що мають підзаголовки: «Народна педагогіка» – наука першого ґатунку», «Наука і праця – дві домінанти мого ества», «Неповторність творчого пошуку», «Підтримувало, стабілізувало, надихало на роботу все», «Наука, пізнання, слово – циклічний трикутник діяльності»,

«Епіцентром у моєму житті була й залишається робота». Підзаголовки у поєднанні із заголовком полегшують сприйняття інформації, допомагають читачеві орієнтуватися у тексті.

У першому розділі «Народна педагогіка» – наука першого гатунку» відбувається знайомство читача з героїнею нарисів і її сім'єю. Розповідається про «босоноге» дитинство Ніни Іваницької, що, з одного боку, припало на період війни, а з іншого – ознаменувалося щасливими моментами у родинному колі.

Другий розділ «Наука і праця – дві домінанти мого ества» репрезентує розповідь про шкільні роки.

Третій розділ «Неповторність творчого пошуку» ілюструє студентські роки Ніни Іваницької: здобуття спеціальності «українська мова, література і англійська мова» у Черкаському державному педагогічному інституті, навчання в аспірантурі Київського педагогічного інституту імені Максима Горького, а також учителювання за направленням у Понорницькій школі (на Чернігівщині).

У четвертому розділі «Підтримувало, стабілізувало, надихало на роботу все» йдеться про працевлаштування і роботу у Вінницькому державному педагогічному інституті імені Миколи Островського на посадах доцента, старшого наукового співробітника, а згодом і декана філологічного факультету.

П'ятий розділ «Наука, пізнання, слово – циклічний трикутник діяльності» – це розповідь про безперервну наукову діяльність професора Ніни Іваницької, результатом якої став не лише ланцюг монографій, посібників, наукових публікацій, а й підняття кар'єрними сходинками до посади проректора з наукової роботи. Більшу частину розділу присвячено науковій, професійній діяльності і численним досягненням професора, завдяки яким ВДПУ імені Михайла Коцюбинського піднявся на новий науковий рівень.



Шостий розділ «Епіцентром у моєму житті була й залишається робота» віддзеркалює внесок Ніни Лаврентіївни у розвиток наукової школи з дослідження проблем категорійної граматики, а також у всеукраїнський науковий фонд. Розділ охоплює період під час якого героїня нарису обіймала посади: завідувач кафедри української мови, професор кафедри методики філологічних дисциплін, завідувач кафедри германської і слов'янської філології, а також сьогодення.

## 2.2. Ідея

У портретному нарисі центральним елементом тексту є ключова постать. Це людина, у якій типові для її часу та оточення риси поєднуються з оригінальністю мислення та своєрідністю вдачі. Завдання автора – розкрити внутрішній світ цієї особи, виявити її індивідуальність,

У «Портретному нарисі про доктора філологічних наук, професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку» не лише відтворюється образ професора Ніни Іваницької, а й подається розгорнуте трактування її долі. Ідея нарису – допомогти читачеві помітити людину, котра живе поряд, але приносить більше користі, ніж розрекламовані постаті сучасних кумирів, чиї обличчя так часто з'являються на сторінках всеукраїнських ЗМІ. Проілюструвавши творчу, професійну, наукову діяльність, численні здобутки героїні, відтворити її високу внутрішню організованість, цілеспрямованість, помітні дослідницькі й ділові якості.

## 2.3. Смысл

Доктор філологічних наук, професор Ніна Лаврентіївна Іваницька, незважаючи на непрості випробування долі, в авангарді наукової і навчально-виховної роботи Вінницького педагогічного державного університету імені Михайла Коцюбинського. Непохитність ідеалів, стійкість у відстоюванні

своїх життєвих принципів, міцність духу захоплюють її послідовників та учнів. Як науковець, педагог, непересічна, творча особистість, як громадянка України, як жінка (дружина, мати, бабуся) – Ніна Іваницька реалізувалася вповні. Нелегкий, але насичений і багатоманітний шлях професора до наукових вершин, висвітлений у нарисі, покликаний допомогти читачеві у формуванні власних життєвих пріоритетів.

#### **2.4. Специфікація аудиторії**

Професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку поправу вважають однією з найяскравіших представниць наукової еліти України. Її ім'я як ученого-філолога внесено до бібліографічного енциклопедичного словника «Жінки України» (Київ, 2011) та енциклопедії «Українська мова» (вид. 2-ге, 2004). Зважаючи на це, «Портретний нарис про доктора філологічних наук, професора Ніну Лаврентіївну Іваницьку» знайде свою аудиторію не лише на території Поділля, а й на теренах України.

Журналістський твір буде цікавим для вчителів-словесників, студентів-філологів вищих навчальних закладів, зокрема Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Зацікавлений читач знайдеться і в наукових колах. Не оминуть увагою портретний нарис люди, знайомі з головною героїнею, а також ті, хто має схожу життєву історію.

### III. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Л. Г. Жінки України: Біографічний енциклопедичний словник / Упорядник Л.Г. Андрієнко; головний редактор М.А. Орлик. – К.: Фенікс, 2001. – 560 с.
2. Андроникова М. И. Об искусстве портрета / М. И. Андроникова – М.: Искусство, 1975. – 326 с.
3. Беневоленская Т. Портрет современника. Очерк в газете / Т. Беневоленская. – М.: Мысль, 1983. – 134 с.
4. Білоус В.С. Іваницька Ніна Лаврентіївна, докт. філол. наук, проф. Відмінник освіти України, Заслужений працівник освіти України, Почесний працівник ВДПУ ім. М. Коцюбинського / В.С.Білоус, Т.А.Кузнєцова // Ювіляри ВДПУ – 2015: довідник. – Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – С. 15
5. Бетнар Ф. Співпрацюємо навіть із Заходом / Ф.Бетнар. // Газ. «Педагог». – Травень 1998. – С. 1-2.
6. Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навчальний посібник / За загал. ред. В.Ф.Іванова. – К.: Академія Української Преси, 2011. – 262 с.
7. Вихованець І.Р. У промінні рідного слова (До ювілею професор Ніна Іваницька) / І.Р.Вихованець // Українська мова. – 2005. – № 1. – С. 105-109
8. Українська мова. Енциклопедія. – К.: Вид-во «Укр. Енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2002, 2007. – С. 197.
9. Воронова М. Ю. Персонаж як складна змістова категорія в публіцистичному портреті / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1445>
10. Воронова М. Ю. Сучасна українська портретистика: жанрова диференціація і поетика: автореф. дис. на здобуття канд. філол. наук / М. Ю. Воронова. – К., 2006. – 19 с.

11. Галич В. М. Художній нарис у жанровій системі публіцистичної спадщини Олесь Гончара / – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1251>
12. Глушко О. К. Художня публіцистика: європейські традиції і сучасність: монографія / О. К. Глушко. – К.: Арістей, 2010. – 192 с.
13. Городенська К.Г. Зірка граматичної плеяди / К.Г.Городенська, І.Р.Вихованець // Українська мова. – 2010. – № 1. – С. 129 – 134.
14. Грабельников А. А. Работа журналиста в прессе: учеб. пособие для вузов / А. А. Грабельников. – М.: РИП-холдинг, 2005. – 273 с.
15. Гриценко О. М. Основи теорії міжнародної журналістики: підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти / О. М. Гриценко, В. І. Шкляр [за ред. В. В. Різуна]. – К., 2002. – 304 с.
16. Загнітко А. Українська грамати́ка в іменах. Енциклопедичний словник-довідник: Науково-довідкове видання / А. Загнітко, М. Балко. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – С. 148 – 151.
17. Здоровега В. Й. Збагнути день суший / В. Й. Здоровега. – К.: Дніпро, 1988. – 263 с.
18. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. / В. Й. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
19. Калібаба Д.П. Видатні люди Меншини / Д. П. Калібаба, В. С. Соляник // Наша рідна Меншина. – Мена: Домінант, 2003. – С. 163.
20. Кимак Л. Неповторність творчого пошуку / Л.Кимак.// Газ. «Педагог». – ВДПУ, 12 квітня 1996. – С. 2.
21. Кимак Л. Сад дивослова / Л.Кимак. // Газ. «Панорама». – 30 липня 1997. – № 58. – С. 1 – 2.
22. Киш Н. Кожне заняття – неповторність / Н.Киш. // Газ. «Педагог». – Травень 1997. – № 6 (251). – С. 2.
23. Ким М. Жанры современной журналистики / М. Ким. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. – 336 с

24. Клеймьонова І. Літературний портрет як літературознавча проблема / І. Клеймьонова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 19 (230). – 2011. – С. 58–65
25. Коваль Л.М. У вирі праці: з нагоди ювілею Ніни Лаврентіївни Іваницької / Л.М.Коваль // Рідний край: альманах Полтавського державного педагогічного університету. – 2010. – № 1(22). – С. 81 – 85.
26. Колесниченко А. Жанри прикладної журналістики / А. Колесниченко. – Журналістика и медиарынок. – 2008. – № 2. – С. 33 – 36
27. Кононенко В. У промінні рідного слова // В. Кононенко, С. Гальчак // Вінницька газета. – 9 січня 2015. – № 2 – 3. – С. 3.
28. Кочан І. Українська лінгводидактика в іменах: Словник-довідник / І. Кочан, Н. Захлюпана. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 79-80.
29. Куцевол О.М. Наші ювіляри. Н.Л.Іваницька / О.М.Куцевол // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія. – 2010. – Вип. 12. – С. 229 – 230.
30. Кривошея Г. Журналістика: поняття, терміни / Г. Кривошея. – К.: КиМУ, 2004. – 202 с.
31. Кройчик Л.Е. Система журналистских жанров / Л.Е. Кройчик. – Основы творческой деятельности журналиста / Под ред. С. Г. Корконосенко. – СПб., 2000. – 238 с.
32. Кучер В. У промінні її очей / В.Кучер // Газ. «Промінь». – Квітень 1998. – с. 1.
33. Лазутина Г. Жанры журналистского творчества: учеб. пособ. для студентов вузов / Г. Лазутина, С. Распопова. – М. : Аспект Пресс, 2011. – 320 с.
34. Логвиненко Л. А. Художньо-публіцистичні жанри : метод. матеріали для студ. заочного та дистанційного навчання зі спец. «Журналістика» / Л. А. Логвиненко. – Х., 2002. – 23 с.
35. Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник / І. Л. Михайлин. – Вид 5-е, випр. і доп. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.

36. Перевозов Д. Н. Эссеизм как отражение тенденций современной публицистики/ Д Н Перевозов // Проблемы массовой коммуникации: тез. докл. Всероссийск. Науч-практ. конф. – Воронеж. – 2006 – С. 59 – 60
37. Підлущкий О. Г. Портретний нарис у друкованій пресі: текст лекцій з курсу «Журналістика» для студ. спец. 6.030302 «Реклама та зв'язки з громад кістю» / Уклад. О. Г. Підлущкий. – К.: НТУУ «КПІ», 2014. – 36 с.
38. Подолинний А.М. Іваницька Ніна Лаврентіївна. / Подолинний А.М. // Енциклопедія сучасної України. – Том. 11. – К., 2011. – С. 69 – 70.
39. Подолян М.П. Публіцистика як система жанрів / Подолян М.П. – К.: Центр вільної преси, 1998. – 42 с.
40. Руснак І.Є. Наукова граматична школа професора Іваницької Ніни Лаврентіївни / Руснак І.Є. // Наукові записки ВДПУ. Серія: Філологія (мовознавство): Збірник наук. праць / гол. ред. Н.Л.Іваницька. – Вінниця 2012. – Вип. 15. – С. 3 – 16.
41. Тертычный А. А. Жанры периодической печати: Учебное пособие / А. А. Тертычный. – М.: Аспект-Пресс, 2000. – 312 с.
42. Шкляр В. І. Теорія і методика журналістської творчості: конспект лекцій / В. І. Шкляр. – К.: МІЛП, 1999. – 31 с.

#### **IV. «ПОРТРЕТНИЙ НАРИС ПРО ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА НІНУ ЛАВРЕНТІЇВНУ ІВАНИЦЬКУ»**

##### **Народна педагогіка – наука першого гатунку**

Нерідко дитинство порівнюють з берегом, де бере початок людський вік. Берегом, де відбувається будівництво того корабля, котрий незабаром вирушить у житейське море, щоб вільно маневрувати його просторами. А розпочинається усе з дня і місця народження людини.

Не одна сніжна зима минула з-тих пір, як над мальовничим селом Городище Менського (раніше – Березнянського) району Чернігівської області засяяла нова зірка. Саме тоді, 4 січня 1940 року, у сім'ї сільських хліборобів Лаврентія і Валентини Ковбаси народилася донечка. Назвали немовля старовинним і величним іменем – Ніна.

Батьки маляти – невтомні роботяги, ніколи не цуралися важкої праці. Тато Лаврентій Іванович Ковбаса (1912 р.н.) змалечку залишився напівсиротою. Зростав під опікою матері Наталії Ковбаси (Сиротенко), разом із нею обробляв землю. Схожу долю мала й мама Ніни – Валентина Єразимівна Ковбаса (1912 р.н.), бо жила з матір'ю Христиною Єрмолаївною Долінною і вітчимом Кузьмою Ілліртоновичем Долінним.

Гордістю світяться очі Ніни Лаврентіївни, коли згадує своїх бабусь. Старенькі були справжніми майстринями ткацького ремесла. «І досі шкодую за тим, що не змогла опанувати чи хоча б наблизитися до тих знань і умінь, котрими вправно володіли бабці», – сумно посміхається жінка.

Старі убогі хатини жінок завжди прикрашали ікони і фотографії, обрамлені рушниками, які бабуса Христина власноруч ткала на своїх верстатах. Бабуні досконало орудували прядками, котрі впродовж усього року (особливо восени і взимку) не переставали крутитися під їхніми спритними ногами. Так прялися ниточки, намотувалися на клубочки, щоб далі на снівницях зробилася основа для кросни (вертикального ткацького

верстату). Для малої Ніни цей інструмент був і залишився нерозгаданою та недосяжною «спорудою», хоч сама нерідко сідала за нього, аби впустити хоча б кілька ниточок у канву бабусиної тканини.

Своє дитинство у згадках Ніна Лаврентіївна завжди називає «босоногим». Бо її, на перший погляд, безтурботні роки справді були такими. Припали вони на період війни, яка своїм чорним смутком накрила село, принесла багато горя чи не в кожную родину. Не оминуло лихо й сім'ю дівчати – забрали на війну батька. Через рік надійшла сумна звістка: загинули мамині брати Іван і Василь.

Залишилася маленька Ніна з мамою Валентиною і бабусею Наталкою у старенькій хатині. Оселя ніколи не пустувала – постійно її наповнювали жінки-односельці, які приходили грітися під час богослужіння в церкві, що знаходилася поруч. Мама разом із бабусею ростили Ніну, каторжно працювали і постійно молилися, щоб швидше закінчилася війна, а батько повернувся додому живим.

Дівчина ще змалку пізнала, що таке невтомна праця. Оскільки народилася на Чернігівщині, славетній як край льону. Рослину вирощували і в колгоспі, і на домашніх городах, багато сил пішло на цю нелегку справу. Збирали урожай, обробляли на прядиво, а взимку постійно пряли, ткали полотно, весною ж відбілювали його на річці. Одним із обов'язків Ніни було ранішнє розстилання на рясці полотна, котре ввечері збирали й висувували, – так воно відбілювалося. «Дідусь Кузьма шив із нього білизну для всієї сім'ї. Шив, постійно сумував, плакав, бо обох синів забрала війна», – сумно згадує Ніна Лаврентіївна.

Навічно закарбувалися в юному серці моменти, коли приходили довгоочікувані листи-трикутники від татуся. А війну батько Ніни пройшов від початку й до кінця. Служив зв'язківцем, побував у всіх куточках країни, бездоганно знав напам'ять «географію» колишнього Радянського Союзу. Навіть будучи тяжко пораненим, чоловік ніколи складав руки, не втрачав природного оптимізму. Коли ж у травні 1945 р. усе село святкувало



Перемогу, він їхав поїздом через станцію Низківка (11 км від села) на Далекий Схід, де його очікувала участь у Російсько-японській війні. Сповнений бойовим духом чоловік уявляв, як невдовзі міцно обійматиме свою сім'ю. Мрія здійснилася через рік: літом 1946 р, коли Ніна навчалася у 1 класі, тато повернувся до рідної оселі.

Пережили все: голод, холод, смерть, руйнацію. Інколи дитинство асоціюється в героїні з відчуттям страху: повертаються сумні спогади з часу, коли село окупували німці. Малесенька Ніна разом із мамою та сусідами були змушені ховатися в окопі біля копанки за городом. Була малою, але чи то в пам'яті залишилося, чи старші люди розповіли, що в обох сільських церквах мало не щодня дзвонили дзвони, особливо ввечері, коли листоноша приносив повідомлення про чийось смерть на війні.

Дитинство майбутнього професора супроводжувала і згадка про голод. Досі пам'ятає довгу-предовгу вузьку ділянку землі вздовж центральної дороги, яку мамі й дідусеві доводилося орати запряженими коровами (замість коней). Тварини були настільки виснажені, що часто не могли самотужки вибратися із заболоченої місцевості. Нерідко згадує професор Ніна Іваницька, що найсмачнішим для неї досі видається кусочок рибини, купленої того часу на базарі в Синявці.

Закарбувався в пам'яті Ніни день, коли батько повернувся з війни: «Бабуся Наталка відразу кинулася на цвинтар до церкви і довго, стоячи на колінах, молилася, обливаючись слізьми. У селі люди говорили, що вона вимолила життя своєму єдиному синочку».

Нерідко батьки Ніни збирали у своєму домі близьких та далеких родичів, сусідів. У такі дні вони особливо відчували себе великою дружньою родиною, бачили, що навколо них є близькі люди, з якими затишно, спокійно і весело. Забувалося все недобре, усі життєві перипетії. Особливо любило дівча літо, бо саме тоді вся дружня родина прибувала у рідне Городищенське обійстя на канікули. Для неї це були найщасливіші моменти.

Немає уже живих батьків Ніни Лаврентіївни, вічний спочин вони знайшли на Вінниччині. Багато могил рідних залишилося на Чернігівщині, куди щороку професор навідується з дітьми та онуками, щоб вклонитися і згадати всіх, кого уже не має поруч. «Залишилася на рідній землі одна лише родина Оношків (Івана Михайловича, Алли, їхніх дочок Наталії та Олени), які є найріднішими й найдорожчими для мене», – ділиться Ніна Іваницька. Івана Михайловича Оношка вважає своїм братом, із котрим розділила сердешний біль дитячих років. Його батько Михайло загинув на початку війни. Згодом нестало і матері Надії: жінка допомагала партизанам (пекла для них хліб), за що була забрана й убита сільськими поліцаями. Тож бабуся Мотря стала єдиним опікуном двох малолітніх дітей – Івана й Діни.

Незважаючи на те, що дитячі роки припали на досить складний час, для неї вони залишаться одними з найщасливіших. Ніякі негаразди не змогли загасити тепло родинного вогнища Іваницьких. Що б не трапалося, сім'я завжди була для Ніни Лаврентіївни надійною опорою, цілющим джерелом з якого вона черпала сили та натхнення. І хоч ще зовсім малою зазнала чимало лих, спогади про них затьмарюють світлі та радісні моменти, пов'язані з рідними людьми. Із батьківських уроків вона взяла все найкраще. «Народна педагогіка» з її інваріантом «праця» виявилася наукою вищого ґатунку, загартувала характер цілісної, самостійної, цілеспрямованої, відповідальної, творчої й наукової особистості.

### **«Наука і праця – дві домінанти мого єства»**

Із 1947 року у житті юної Ніни розпочався новий період – шкільні роки. Допитлива, пройнята жагою новизни, тендітна дівчинка з сяючими очима переступила шкільний поріг семирічної школи рідного Городища. Саме тут судилося їй уперше пізнати загадковий світ науки.

Початок навчання припав на післявоєнні роки. Повернутися з фронту додому судилося одиницям. Багато односельчан зазнали горя, втративши чоловіків. Важкий тягар припав на жінок: усі, від старого до малого,

невтомно працювали, аби хоч трішки відволіктися від сумної дійсності, повернутися до спокійного життя. Трудилися в колгоспах, котрі на той час функціонували в селі: «Червоний маяк», «Серп і молот», «Червона зірка» (в 1950 р. вони були об'єднані в один – «Україна»). Раділи, хто як міг, бо закінчилося страшне лихоліття війни.

«Дитинство пригадується в роботі, щоденній, буденній роботі по господарству. Стільки всього доводилося робити – і, головне, що все то виконувалося з великим бажанням, зі знанням справи, на все вистачало часу. Батьки, здається, ніколи не тримали мене під контролем», – розповіла Ніна Іваницька.

Ранки в селі були дуже багатолюдними: одні виганяли корів у череду (їх у селі залишилося лише три), другі поспішали віддати рештки молока в приймальні пункти, інші завершували домашні справи по господарству. Старенькі поспішали до церкви, а дітвора – в школу. У 1947 р. у Городищенській семирічній школі було укомплектовано три класи першачків – по 30 учнів у кожному. Ось так у 1-А клас до учительки Віри Сергіївни Назаренко пішла й маленька Ніна Ковбаса.

«Не йшлося у той тяжкий повоєнний час про стандартне вбрання, – згадує нині професор, – бо справді, класи запам'яталися холодними, та й статки кожної родини після війни були дуже обмеженими. Але навіть тоді знаходили можливість сфотографуватися, залишивши добрий спомин про рідну школу».

Нінина дорога до освітнього закладу завжди супроводжувалася молитвою. Улюблені бабусі – Наталія (мама батька) і Христина (мама матері) щодня просили в Бога за свою єдину внучку, коли та відправлялася на навчання. Із вдячністю в очах згадує Ніна Лаврентіївна їхню турботу: «У бабусиних оселях під покриттям красивих рушників знаходилося багато ікон, висіли оливники, засвічені вогники яких супроводжували мене до школи. Назавжди запам'яталося, як вони навчали молитися матері Божій, її Сину Ісусу Христу, доносити щиру молитву до Господа Бога».

Зимою в рідній хатині завжди було холодно, палили піч сяк-так, аби зігрітися, зварити в горщиках їжу. Тому домашні завдання готувала Ніна на печі: на дерев'яну діжку для замішування хліба ставився каганець – і нумо за уроки, аж поки не виконано все, не розв'язана остання задачка. Та й строгий учитель математики Симоненко Микола Петрович визначав чималу кількість роботи, навіть на час канікул. У думках жінки досі бринить згадка про ті часи: «Уся шкільна премудрість ішла сама собою – усі роки навчалася у школі на «відмінно». Щоправда, інколи батькових чотирьох класів вистачало на те, щоб розв'язати задачу за шостий чи сьомий клас, а маминого одного, щоб читати й писати».

Надзвичайно серйозним заняттям у школі вважалася художня самодіяльність. Навіть без гуртків чи спеціальних груп хотілося співати, танцювати, веселитися. Для цього учні розгрібали бабусині та мамині скрині, де зберігалися сорочки-вишиванки, спідниці, стрічки, намисто. Святково одягалися, розучували пісні та після уроків, особливо ввечері, давали «концерти» в приміщеннях колгоспних контор. Найпочеснішими слухачами й цінителями дитячих талантів ставали їхні бабусі й дідусі.

Росла Ніна слухняною дитиною. Була надійною помічницею своєї першої вчительки Віри Сергіївни Назаренко і класного керівника Галини Петрівни Рудановської. Щороку педагогічна рада семирічної школи с. Городище відзначала старанну ученицю похвальними грамотами. Батьки привчили доньку бути скромною в усьому. Коли її подруги (Ніна Войтех, Оля Войтех, Оля Подоляк, Ніна Городська,) позичали у старших одяг, Ніна навідріз відмовлялася вчинити так само. Фотографувалася в тому, що мала, що було своїм, правда, взувшись у мамині теплі валянки.

У 1954 р. більшість учнів Городищенської семирічної школи продовжили навчання в середній школі сусіднього села Синявка. То був період, коли Ніна Ковбаса наполегливо штурмувала всі без винятку шкільні предмети, не пропускала жодного дня. У випадку негоди підночувала в

учительській родині Подоляків, із дочкою яких, Олею, сиділа за однією партою.

Синявська середня школа, як і початкова школа в Городищі, була багатоукомплектованою. У трьох восьмих класах здобували знання більше 100 учнів, переважно місцеві сільські діти. До навчання всі ставилися серйозно й відповідально.

Часто Ніна Лаврентіївна лине думками в минуле, коли після шкільних уроків поспішала допомогти матері в полі чи в господарці: «Досі не забула те бурякове безмежжя та норми картоплі, що їх доводилося обробляти мамі у колгоспі (як і всім сільським жінкам). Однак ненька ніколи не скаржилася, навпаки, раділа, коли встигала обробити все першою. Забуртувати надійно зібраний урожай картоплі чи буряка, поступово довести все до ладу».

Восени, коли закінчувалися уроки, Ніна завжди була матусиною помічницею на «нормах». Розповідає, що жінки з ланки по-своєму заздрили її неньці: «Усе тому, що повернувся з війни наш батько, а їхні чоловіки загинули. Але й любили вони батьків за працьовитість. Мама разом із татом завжди допомагали всім, уміли жартувати, співати, співчувати в біді», – пригадує Ніна Лаврентіївна.

Закарбувалося у пам'яті професора, як, закінчуючи 10-й клас Синявської школи, готувалася до екзаменів. Батько тоді був конюхом у колгоспі. У дні, коли підходила його черга пасти коней, він брав Ніну із собою на підміну, щоб дивилася за тваринами. Сам у той час корчував пні на болоті, готувався до зими. «Ось тут у мене не все виходило гаразд: часто коні розбігалися або відвідували чужі городи», – посміхаючись згадує Ніна Іваницька.

Господарство вдома було чимале: корова, теля, поросля, вівці, кролики і кури. Доїти корову навчилася ще дівчам, важко було справлятися з нестерпними поліськими комарами, які дошкуляли саме ввечері під час доїння. Поросят тоді годували кропивою. Тож навчилася рвати її без рукавиць, щоб було швидше. Цю роботу Ніна виконувала завжди до початку

заняць. Рвала цілий мішок бур'яну, нарізала ножем, а потім долала немалий шлях (майже три кілометри) до школи, щоб не запізнитися на урок.

У школі навчали прекрасні педагоги, хороші люди: Іван Тимофійович Куц (директор школи), Михайло Семенович Баглай (завуч школи), Андрій Павлович Долінний (класний керівник), Микола Іванович Подоляк (учитель української мови). «І досі в пам'яті їхні осяяні великим надзвичайно ясным світлом любові до своєї справи обличчя. Шкода, але час забрав уже їх навіки. Багато що ще згадалося, коли в 1997 р. відвідала урочисте зібрання з нагоди 100-річного ювілею школи», – говорить професор Ніна Іваницька.

Цей період жінка згадує з надзвичайно великим трепетом у душі, бо саме тоді навчилася по-іншому сприймати й оцінювати дійсність. Та й немає уже батьків, неймовірно самовідданих трудівників, таких близьких і дорогих людей, за якими надзвичайно сумує: «Неначе уві сні, з надзвичайно великою приємністю зринають у пам'яті картини мого дитинства. Щиро вдячна батькам, які змалку навчили трудитися, досягати всього своєю невтомною працею».

Праця в сім'ї Іваницьких була найголовнішим критерієм оцінки кожного. Трудилися багато, від душі і навіть втома була приємною. У праці набувалося фізичне загартування. А головне – відчувалося моральне задоволення! Батьки ж, що робили не покладаючи рук, на все життя стали прикладом для донечки.

Закінчила школу Ніна Ковбаса зі срібною медаллю «За досягнення у навчанні». Переживала, оскільки мала одну оцінку «чотири» з тригонометрії. Трішки прикро було й через те, що брала участь в усіх олімпіадах районного й обласного рівнів, завжди виборювала призові місця, а «золото» дісталось іншим. Однак це навчило ніколи не відступати перед труднощами, якими б вони не були, не зупинятися на шляху до поставленої цілі, спонукало завжди залишатися в гармонії зі своїми принципами й життєвими переконаннями.

## Неповторність творчого пошуку

Кажуть, насолоджуватися життям по-справжньому може лише той, хто уміє робити правильний вибір. Саме тоді навіть найважча праця стане відпочинком, а робочий процес приноситиме задоволення. Не помилилася з обранням подальшого шляху юна Ніна. Із шкільного порога Синявської десятирічки вона сміливо зробила перший крок на неповторну й захопливу стежу науково-дослідницьких пошуків.

Дівчина старалася з усіх сил, аби втілити в життя заповітну мрію – здобуття «інтелігентної професії». Склала список престижних вищих навчальних закладів, відправила до кожного листи з проханням вказати умови вступу. Першою надійшла відповідь із Київського державного університету, де повідомлялися правила прийому на факультет журналістики. Вирішила поїхати, але буквально перед дверима навчального закладу, як згадує сьогодні професор Ніна Лаврентіївна, спрацювала чи то дитяча психологія, чи то якесь внутрішнє відчуття іншого життєвого вибору:

«Як подивилася на червоні стіни університету, як порівняла себе, свій вигляд сільської дівчини з молодими людьми, котрі стояли у черзі до приймальної комісії, – злякалася. Раптом почула, що в Черкаському педінституті відкрито набір на популярну спеціальність «українська мова, література і англійська мова». Та й конкурс невеликий, а медалісти могли вступати лише за співбесідою. З цього розпочалося моє університетське життя». Отак з рідного Чернігівського краю здібна учениця Ніна вирушила у широкий світ знань – учити і ґрунтовно опанувати педагогічну теорію.

У Черкаському педінституті студіювала українську й англійську філологію. Без особливих труднощів вивчала фонетику й словотвір, лексику й граматику рідної та іноземної мов, скрупульозно опанувала методикау в наукових студіях, сміливо проектувала відоме й невідоме. За два роки вивчила англійську так, що могла вільно нею спілкуватися.

Закладене сім'єю з дитинства працелюбство відіграло в житті дівчини не останню роль. Розум, цілеспрямованість, відповідальність – ті риси, які

виділяли студентку Ніну Ковбасу з-поміж інших студентів її курсу. Вона старанно опановувала всі навчальні предмети, займала активну громадянську позицію, була постійною учасницею самодіяльності. Жага до знань, щире прагнення збагатити наукову ниву власними здобутками не залишилися поза увагою – дівчину нагородили Ленінською стипендією. Однак, попри успішне засвоєння дисциплін навчального плану, студентка прагнула ще досконаліше пізнати глибинну сутність мови. На третьому курсі написала наукову роботу «Happy Ending Henry's stories», котра засвідчила початок її плідної праці у сфері мовознавства.

Ніна постійно намагалася бути в «передовиках». Навіть на державному екзамені з методики викладання англійської мови відповідала на питання екзаменаційного білета досконалою англійською (про що пізніше неодноразово згадував проф. А. П. Медушевський). Відмінниця не лише закінчила інститут із червоним дипломом, а й зуміла залишити у серцях наставників приємну згадку про себе, здобула авторитет гідної послідовниці своїх учителів.

Не таким простим і легким виявився подальший шлях. Після навчання довелося влаштуватися на роботу за державним направленням, аби віддати «борг» за безкоштовне навчання. Випускницю праця в школі не лякала, навпаки, хотілося випробувати власні сили на практиці, з користю застосувати набуті знання. Тож молода дипломована вчителька повернулася на свою рідну Чернігівщину, де стала навчати учнів Понорницької середньої школи (1962 р). Із села на той час виїхали двоє вчителів англійської мови і Ніні дісталися усі їхні уроки (38 годин). Робота була нелегкою: доводилося трудитися у дві зміни й у вечірній школі. Проблему житла вирішили працівники сільської ради: знайшли квартиру, забезпечили дровами і вугіллям (частину з-якого віддана донька передавала батькам у рідне Городище).

Професор Ніна Іваницька пригадує свій відкритий урок з англійської мови для представників усіх шкіл району: «Упевнено демонструвала перед



присутніми (29 завучами), як учні дев'ятого класу засвідчували набуті знання, що почерпнули з газети Political Affairs». Працюючи у школі, сповнена мрій і завзяття, вона отримувала величезне задоволення від спілкування з колегами-педагогами та своїми учнями. Згодом, ще неодноразово перепліталися їхні життєві дороги з директором І. М. Редьком, учителькою української мови Н. М. Четверик.

Усупереч постійній зайнятості Ніна Лаврентіївна завжди знаходила вільну хвилину, аби простудіювати щось із новинок інтелектуальної літератури, окреслити власну наукову лінію майбутньої діяльності. Добре запам'ятали цей нестримний потяг до пізнання в її Черкаській альма-матер – запросили на роботу й відрядили на навчання до аспірантури Київського педагогічного інституту імені Максима Горького.

Швидкоплинний аспірантський період ознаменувався ущерть наповненим творчим пошуком і спілкуванням з талановитими мовознавцями: по-батьківськи мудрим і виваженим науковим керівником, доктором філологічних наук, професором Михайлом Жовтобрюхом, досвідченим і талановитим академіком Віталієм Русанівським, професорами Андрієм Медушевським і Валентиною Перебийніс. Неосяжність інформаційного простору центральних бібліотек, доступність методичних інновацій, масштабність столичного світогляду якнайкраще сприяли ґрунтовній, фундаментальній роботі.

Розповідаючи про навчання в аспірантурі, Ніна Іваницька послуговується вервечкою прикметників (або, як вона їх зараз любить називати «номінаціями атрибутивних денотатів»): «Цей період – особливий, напружений, творчий, відповідальний, ємний, стартовий, – і далі пояснює, – хотілося зробити щось таке, чого ще не було в українстиці, зробити якісно і швидко». Недаремно професор Михайло Жовтобрюх вирішив взяти аспірантку під свою опіку, ставши її науковим керівником. У той час він, працюючи в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, завідував кафедрою української мови Київського педуніверситету.

Осмислюючи пережите, проф. Ніна Іваницька приходиться до висновку: проф. М. Жовтобрюх, спілкуючись з новою вихованкою, пригадав її студентські досягнення й зрозумів, що та прагне більшого, мріє і може втілювати власні наукові ідеї. Керівник допоміг студентці обрати правильний напрямок діяльності, прогнозував неабиякі наукові (лінгвістичні) перспективи і не помилився. За його порадою вона долучилася до роботи в новоствореному відділі структурно-математичної лінгвістики Інституту мовознавства (керівник професор Валентина Перебийніс), де змогла ширше задіяти інтелектуальний потенціал, отримала справжню «наукову свободу» для творчого старту. Водночас, професор недвозначно спрямував Ніну на консультації з науковцями цього відділу.

Зголом було запропоновано тему кандидатської дисертації в такому формулюванні: «Складений присудок в українській мові» із застереженням, що про це вже багато написано, а тому потрібно визначитися з власним баченням щодо розв'язання основних завдань, які надалі складуть концепцію й напрям дисертаційного дослідження. Одразу планувалася публікація теоретичної статті в науковому журналі «Мовознавство».

Цей період для Ніни Іваницької був найважчим, найбільш відповідальним у становленні її як майбутнього науковця: «Настанова наукового керівника – «щось своє, чого ще не було» – постійно мене супроводжувала, не давала спокою, змушувала читати й перечитувати зроблене. Я постійно думала й вишукувала проблеми, в них – мікропроблеми, а далі вже – шляхи, підходи, способи їхнього вирішення. Зрозуміла річ, у центрі постало питання доцільності членування реченнєвої структури. На допомогу прийшли монографії, якими щедро ділилися (прислали на моє прохання) граматисти з різних наукових центрів, у тому числі з Росії, Білорусії, Азербайджану, Естонії, Молдавії».

Щиру подяку, доземний уклін Ніна Іваницька адресує проф. В. С. Перебийніс, яку вважає незамінною порадицею в реалізації своєї наукової діяльності: «Ця тендітна жіночка справді, володіла тією магічною

силою й непересічним розумом, щоб творити в нашій науці – мовознавстві – чудеса. Творити самій, запалювати творчим вогником інших, посилати на роки вперед незбагнений імпульс для творчості».

За два роки навчання в аспірантурі Ніна Лаврентіївна написала й достроково захистила кандидатську дисертацію. Дисертаційне дослідження ґрунтувалося на широкому використанні структурних, статистичних методів і, найголовніше, нетрадиційному витлумаченні досліджуваних мовних явищ. Захист дисертації, як про нього пізніше відгукувалися члени спецради, був знаковим. «Майже механічно було пропущено заслуховування першої частини, а зосереджено увагу на другій, де йшлося про надійну реалізацію поєднаних структурних методів у розв'язанні комплексу, здавалося б, тривіальних завдань, пов'язаних із проблемою складеного дієслівного присудка української мови», – пригадує через роки професор Ніна Іваницька. Чи не вперше тоді за два роки навчання в аспірантурі Ніна Лаврентіївна так щиро сміялася й навіть танцювала на банкеті у свою честь.

На захисті схвально відгукнулися про роботу доктори наук проф. А. П. Медушевський, проф. І. К. Кучеренко, проф. Г. М. Удовиченко. Ніби запланованим наперед було те, що її опонентами стали колишні аспіранти проф. М. М. Жовтобрюх, І. Р. Вихованець, А. П. Грищенко. Нині вони є відомими вченими, котрі взяли безпосередню участь в утвердженні серйозної граматичної школи в україністиці.

Ніна Іваницька має авторське кредо, що не лише дало змогу написати та успішно захистити дисертацію, а й супроводжувало її упродовж усього творчого життя. Стисло формулює його як «максимальна точність», яку сповідують усі, хто займається наукою, а наскільки добиваються її, свідчать результати. У своїх перших наукових пошуках, зокрема й у кандидатській дисертації, жінці це вдалося зробити, використавши точні й на той час досить популярні так звані «структурні методи» у поєднанні із статистичними.

Орієнтуючись на досягнення науковців відділу структурно-математичної лінгвістики (що знайшли висвітлення у книзі «Статистичні

параметри стилів: Київ, 1967»), Ніна Лаврентіївна провела надзвичайно об'ємну й копітку статистику змодельованих присудкових структур, зуміла продемонструвати їхню надійність у розмежуванні стилів й авторського мовлення. Та й зараз проф. Ніна Лаврентіївна, коли йдеться про будь-яке зіставлення-порівняння в науці, недолюблює назв – багато, мало, більше, менше, найбільше, найменше – при відсутності справжніх кількісних вимірів.

Кандидат філологічних наук за спеціальністю «українська мова» Ніна Іваницька гідно влилася до когорти учнів і послідовників професора М. А. Жовтобрюха. Її друга спеціальність (базова освіта) – англійська мова ні на мить не залишалася осторонь, постійно і невідступно супроводжувала в подальшій науковій і навчальній роботі.

Саме в аспірантурі якнайвиразніше виявилось захоплення професора граматиною, зокрема синтаксисом як найвищим рівнем мовної структури, реалізувалося вроджене й розвинуте вміння точно, з притаманним їй математичним хистом формулювати й обґрунтовувати теоретичні узагальнення.

### **«Підтримувало, стабілізувало, надихало на роботу все»**

Невід'ємною гранню життя Ніни Лаврентіївни завжди була інтелектуальна діяльність. У педагогічному вперше відкрила для себе дивовижний і загадковий світ філологічної науки, та й дотепер намагається збагачуватися новими знаннями, продовжує розвивати власні здібності. Роки навчання переросли в омріяну роботу, яка ніколи не ототожнювалася з тягарем. Адже стала своєрідним душевним відпочинком, тим цілющим джерелом, де черпала натхнення, творчі сили та безцінний педагогічний досвід. Кожен ранок з усмішкою на обличчі прямувала до (на той час ще) Вінницького педагогічного інституту імені Миколи Островського, прагнула досягнути якомога більше знань, віддавши всі сили бажаній праці. У стінах цієї будівлі знайшла другу домівку.

Професор Ніна Іваницька завжди залишалася вдячною і вірною дочкою свого вищого навчального закладу. Її численні «спасибі» проявилися у наукових працях, знаннях і вміннях, котрі передавала студентам, у посиденьках за паперами до пізньої ночі на роботі. Самовіддача і жертвність на благо молодого покоління, старанність і відданість професії не могли залишитися непоміченими. Після п'яти років роботи у Вінницькому педінституті доля поставила Ніні Лаврентіївні тверду «п'ятірку» – молоду й ініціативну працівницю у 1976 році заслужено обрали деканом філологічного факультету (найбільшого на той час в інституті).

Робота виявилася цікавою і водночас непростою, з'явилося багато нових обов'язків, а разом з тим зросла й відповідальність. Поміж основних задач було забезпечення додаткового навчання учителів російської мови і літератури для шкіл Узбекистану і Казахстану. У цей же час почалося відновлення підготовки істориків та вчителів початкових класів, навчання учителів-словесників широкого профілю – української мови і літератури та іноземної мови, російської мови і літератури та іноземної мови. Однак професору, для якої найважче – це сидіти склавши руки, новий напрямок діяльності лише додав снаги і запалу.

«Та коли їх не буває – труднощів. Без них життя було б не таким яскравим. Адже все пізнається в порівнянні. Випробування загартовують людину і роблять сильнішою, йти життєвою стежиною стає легше», – повчав професор Ніна Іваницька своїх студентів. За її словами, усі перепони долалися спільними зусиллями колективу, працьовитими людьми, які надійно внесли свій вклад в історію вищої школи Словесності на Вінниччині. Серед них відомі науковці: проф. П. С. Дудик, проф. І. В. Рибінцев, доц. З. М. Грузман, проф. В. М. Борщевський, доц. І. І. Дацюк, доц. А. Г. Кващук, доц. С. Д. Єрмакова, доц. І. Я. Нелюбова, доц. П. Г. Горна, доц. П. Г. Чилікіна, доц. В. Д. Безруков, доц. В. В. Попов, доц. В. Хоменко, доц. Є. С. Сисова, доц. А. М. Подолинний, доц. М. І. Козлова, ст. викл. В. З. Кадельчук,

ст. викл. В. Г. Алексєєв та ін. Вагомою була допомога декану в роботі надійних заступників ст. викл. В. Г. Алексєєва та доц. В. Д. Безрукова.

За розум, працьовитість, чуйність, доброзичливість, влучні поради, відкритість у спілкуванні, а також готовність простягнути руку допомоги, жінка миттєво завоювала авторитет висококваліфікованого керівника. Нового декана поважали і любили співробітники, студенти, загалом – уся дружня родина філологічного факультету. «Підтримувало, стабілізувало, надихало на роботу все, у тому числі й невідступне прагнення зробити філологічний факультет достойним його місця в структурі Вінницького державного педагогічного інституту», – з теплим вогником в очах розповідає професор Ніна Іваницька.

Основним принципом у виконанні обов'язків, покладених на тендітні жіночі плечі, стали слова Сократа: «Посієш турботу – пожнеш ініціативу». Очільниця проявила неабиякий організаторський талант у невід'ємній складовій праці – виховній роботі, залучивши до неї абсолютно всіх: «Мало планували, – пригадує Ніна Лаврентіївна, – ще менше звітувалися, найбільше робили так, щоб студент відчував себе комфортно, аби кожному випускникові філфаку було що згадати, розповісти батькам, показати фото, де він був, що бачив, з ким зустрічався». Проводилися різні заходи: посвята в студенти, екскурсії, незабутні випускні вечори з традиційними філфаківськими варениками.

Один із найважливіших напрямів роботи, що входив до завдань декана факультету, – контроль за роботою державних екзаменаційних комісій. Головою останніх завжди був провідний спеціаліст, переважно доктор наук з іншого навчального закладу. До складу ж комісії входили висококваліфіковані викладачі з різних кафедр інституту.

Ніколи не нехтувала Ніна Лаврентіївна можливістю взяти участь у різноманітних конференціях, нарадах деканів вищих начальних закладів, які досить часто організовувало Міністерство освіти. Такі зібрання сприяли обміну досвідом, вивченню всього кращого, чим займалися науковці.

Професор з гордістю говорить про навчальний процес того періоду: «Культ навчання тих часів набував особливого статусу. Справді, студенти вчилися, багато працювали самостійно, опрацьовували наукові джерела, прагнули до пізнання глибин філологічної науки – мовознавства». Не було перепорою для здобуття багажу знань навіть те, що студенти-філологи могли послуговуватися лише двома головними джерелами з основної навчальної дисципліни – «Українська мова» – підручником для педінститутів М. А. Жовтобрюха і Б. М. Кулика та академічним курсом сучасної української літературної мови за редакцією Л. А. Булаховського.

Молоді уми жадно ловили кожне слово, що злітало з викладацьких уст, цінували праці, створені для них старшим поколінням. Довго не могли натішитися підручником з української мови авторів М. Т. Доленка, І. І. Дацюка, А. Г. Кващука, В. З. Кадельчука. А коли основні ідеї курсу інтегрував у своїй «авторській редакції» із використанням чисельних ілюстрацій із поезії кандидат філологічних наук, доцент Анатолій Гурійович Кващук, лекції перетворювалися у справжнє наукове свято для їхніх слухачів. Бажання студентів вчитися, бути гідними учнями своїх наставників теплом відгукувалося у серці декана Ніни Іваницької, даруючи віру в те, що докладені зусилля не проходять марно.

Із ностальгією та теплом розповідає професор про своїх найближчих колег: «Вони – люди різних темпераментів і характерів, проте всіх їх об'єднувало сумлінне ставлення до викладацьких обов'язків, приховано-неприхована відвертість у всьому. Тут і повага до студентів, і неприхована любов до свого факультету, і бездоганне виконання покладеної на них місії – викладача вищої школи – керувати факультетом, але й постійно радитися в питаннях утвердження факультету, його розбудови, орієнтованої на завтрашній день.

Так склалося, що усі вони по-черзі ставали завідувачами кафедри російської мови, керували один одним у найкращому сенсі слова «керівник». Очевидно, не стільки керували, як змагалися в ерудиції, в глибині

лінгвістичних знань із загальних та часткових проблем, стилістичної вправності чи відмінному знанні методики вищої школи. Мабуть, не було жодного науково-методичного семінару, на якому б не виступала доцент Поліна Григорівна Горна, вступаючи в дискусії з професорами Петром Дудиком, Василем Борщевським чи Іваном Рибінцевим».

За роки роботи деканом Ніна Лаврентіївна стала для колективу чимось набагато більшим, ніж просто керівником. Бо зайняти посаду – це лише частина великої справи. Зовсім інша річ – підтвердити своїми досягненнями право на лідерство, стати справжньою «душею», що задає настрій усьому факультету, як це зробила вона. А таке під силу далеко не кожному. Жінка ж усім серцем полюбила власну справу та людей, що завжди були поряд, допомагали словом і ділом.

### **Наука, пізнання, слово – циклічний трикутник діяльності**

У бурхливих водах життєвого океану надійним компасом для Ніни Іваницької завжди служить розум. Саме він допомагає з легкістю орієнтуватися у науковому просторі, долати негаразди і труднощі, впевнено тримати курс до власної мети. Поборниця реальних справ і практичних результатів завжди залишалася до себе максимально вимогливою. Жоден день не проходив без кропіткої роботи. Лише зрідка дозволяла собі відпочити від шаленого темпу, при цьому аналізувала те, чого досягнула, будувала плани й ставила нові цілі.

Свого часу взялася за написання докторської дисертації, яку захистила 1985 року. Відтворюючи реалій того періоду, Ніна Іваницька зізнається: «Спочатку вагалася, чи братися за таку відповідальну справу, хотілося трошки відпочити». Адже не судилося їй бути в докторантурі, використала лише два роки старшого наукового співробітника кафедри української мови. Та й вимоги до дисертацій на той час були своєрідні: текст дисертації (близько 500 сторінок машинопису) й автореферат мали бути написані російською мовою, а монографія – українською. Комп'ютерами ще не



користувалися, тому крім головних задач, вистачало технічних складностей. Однак сумніви було подолано, а докладені зусилля (як виявилось пізніше) не залишилися без нагороди.

Після здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спец. 10.02.01 – українська мова, настав період, який у творчій біографії Ніни Лаврентіївни можна вважати етапним. Він був позначений злетом у науковому рості, окресленням нових напрямків у наукових дослідженнях. Одна за одною з'являлися монографії, публікації в науковій періодиці, присвячені проблемам лінгвістики, зокрема синтаксису української мови. У наукових колах її заслужено вважали (і до тепер дотримуються цієї думки) авторитетом, визначним фахівцем. Колеги і друзі вітали із присвоєнням у 1986 році звання професора.

Цього ж року в житті Ніни Іваницької сталася ще одна знакова подія – її обрано проректором з наукової роботи. Зрозуміла річ, одна справа самій поринати в науку, збирати й створювати матеріал, осмислювати все, напрацьоване іншими, друкувати результати дослідження, відстоювати зроблене, й зовсім інше – керувати науковцями всіх кафедр інституту. Проте, хто шукає змін і хоче знайти себе в чомусь новому – не *боїться труднощів*, тож жінка сміливо зробила крок на зустріч долі.

Нова посада відкрила ще не освоєні горизонти, стала своєрідною вершиною в університетській кар'єрі, з якої добре видно, куди рухатися далі і чого варто досягнути заради процвітання рідного вищого навчального закладу. Будучи глибоко відданою ідеалам науки, чимало зусиль доклала професор Ніна Іваницька, щоб Вінницький педінститут і його науковців знали, поважали в академічних установах, в інших навчальних закладах України.

Перш за все до нових обов'язків входило забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів із різних спеціальностей та комплексування розрізнених на кафедрах наукових тем. Болючою на той час була проблема відсутності в інституті аспірантури, що значно «гальмувало» підготовку

кандидатів наук. Тому проректору з наукової роботи Ніні Лаврентіївни потрібно віддати належне, адже за кілька років відкрила аспірантуру майже зі всіх спеціальностей, а через 3-4 роки з'явилося чимало молодих кандидатів наук на різних кафедрах педінституту.

Помітно поліпшилася науково-дослідна робота викладачів, що виявилася у підвищенні її актуальності, спрямованості на пріоритетні напрями. Більш активно впроваджувалася наука в життя, зокрема у навчально-виховний процес вищої та середньої школи. Доказом цього є опубліковані викладачами 2805 одиниць наукової продукції (загальним обсягом 1682,5 друкованих аркуша) упродовж п'яти років (1988 – 1993рр.). У тому числі 22 монографії, 16 підручників і 37 посібників.

Проректор Ніна Іваницька налагоджує тісне співробітництво з іншими навчальними та науковими закладами, виступає опонентом на захисті докторських і кандидатських дисертацій, займається рецензуванням наукових та науково-методичних праць. А поряд із цим – читає лекції для громадськості міста й області, бере участь у республіканських та обласних наукових конференціях, зібраннях педагогічної громадськості, активно співпрацює з обласним відділенням Дитячого фонду... У цей же час країна високо відзначила її плідну працю – Ніні Лаврентіївни присвоєно звання «Відмінник народної освіти».

У 1990-1992 роках під наглядом проректора Ніни Іваницької у Вінницькому педінституті процвітала наукова робота за такими напрямками: підготовка педагогічних кадрів в умовах демократизації та гуманізації народної освіти України, розвиток української національної культури, закономірності розвитку та функціонування мов, сучасний літературний процес, проблеми фізико-математичних і технічних наук. Більшість кафедр інституту брали участь у виконанні комплексної наукової теми «Оновлення змісту та удосконалення методики навчання і виховання».

Відбувалася підготовка докторських і кандидатських дисертацій, монографій, підручників і посібників для шкіл та вищих навчальних закладів,

котрі згодом були активно впроваджені у навчальний процес. Викладачі кафедр фізико-математичного, індустріально-педагогічного, філологічного факультетів і кафедр соціально-гуманітарних дисциплін, котрі долучилися до науково-технічних державних програм і проектів (на замовлення Міністерства освіти та ДКНТ України), на конкурсній основі отримали фінансування для розробки державно-бюджетних тем.

У плані науково-дослідної роботи, розвитку фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень, за сприянням Ніни Іваницької було створено спеціальні науково-дослідні лабораторії та школи. Із розповідей професора про їхню роботу: «Таких лабораторій було шість. Вони займалися проблемами релакційних явищ та рентгено-конструкторного аналізу (науковий керівник – професор П. Зозуляк), оптики світлорозсіюючих середовищ (науковий керівник – доцент Є. Смолінський), ландшафтознавства (науковий керівник – доцент Г. Денисик), гідрометеорології (науковий керівник – доцент І. Півошенко), комп'ютерних технологій освоєння української мови (науковий керівник – професор Ніна Іваницька). Щодо шкіл, то їхні результати роботи добре відомі в Україні і за її межами: з фізики твердого тіла (проф. П. Зозуляк), загальної історії (проф. М. Кравець), фізичної культури (проф. Ю. Козловський, доц. О. Куц), української мови (проф. П. Дудик), алгебри (доц. В. Трохименко), педагогіки (проф. Н. Мойсеюк, А. Щербо)».

Активізувалася й винахідницька та патентно-ліцензійна робота викладачів. За 1988 – 1992 роки було отримано 38 авторських свідоцтв на винаходи та 10 на рацпропозиції. Не обійшлося тут і без творчого внеску Ніни Лаврентіївни. У 1992 році разом із колегою Іриною Лапшиною вона подала заявку на участь у конкурсі Фонду «Відродження» при Міністерстві освіти України. Через рік представила проекти для шкіл з комп'ютерною підтримкою: «Українська мова в алгоритмах», «Система алгоритмів та програмованих занять». Ці два посібники отримали призи вже за

результатами першого туру конкурсу. Один із них став незамінним для вчителів словесності в загальноосвітніх школах.

Про наукові здобутки педінституту свідчить і той факт, що на базі освітнього закладу щорічно проводилися республіканські та міжвузівські конференції, у тому числі: «Сучасне мовознавство і лінгводидактика», 1990 р.; «Лінгво-методичні проблеми професійної спрямованості викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах», 1991 р.; «Сучасні проблеми економічного виховання молоді у педагогічних вузах України», 1991 р.; «Психолого-педагогічні основи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів», 1992 р.; науково-методичний семінар «Психологічна служба у школі: реальні можливості та перспективи», 1992 р. та ін. Викладачі педінституту, у свою чергу, брали активну участь у наукових заходах, організованих іншими науковими центрами, – популяризували вінницьку науку.

Зрозуміла річ, спеціальність «Українська мова» була для професора найближчою, найріднішою. Під її керівництвом проводилися наукові конференції на філологічному факультеті. Сама ж постійно виступала з науковими доповідями на Пленумах наукової ради Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, на наукових конференціях різних рівнів.

«Наукові конференції, присвячені актуальним мовознавчим проблемам (їх тоді називали «форумами мовознавства»), були надзвичайно представницькими, а виголошені на них доповіді провідних науковців України прогнозували концепцію розвитку мовознавчої науки на роки вперед», – розповідає професор Ніна Іваницька. Такі конференції, зокрема й ті, що відбувалися в Дрогобицькому державному інституті в 1993р., дали поштовх для заснування в майбутньому Вінницької граматичної школи. Фундаторами та ініціаторами якої стали Ніна Іваницька та її колега – відомий в Україні доктор філологічних наук, професор Петро Семенович Дудик.

Як науковець Ніна Лаврентіївна не лише завжди йшла в ногу з часом, виявляла свою творчу індивідуальність, а й намагалася усіма способами передати набуті знання молодшому поколінню. Доклала чимало зусиль, аби зафіксувати свої напрацювання на сторінках книг. За максимально короткий час вона стає співавтором навчальних посібників: 1992 рік – «Українська мова. Фонетика: Посібник з комп'ютерним забезпеченням: Для індивідуальної самостійної роботи студентів»; 1993 рік – «Українська мова. Фонетика. Графіка: Дидактичні ігри з комп'ютерним забезпеченням «Україночка»: Посібник для школи», «Українська мова. Частини мови: Програмовані завдання для індивідуальної та самостійної роботи: Посібник з комп'ютерним забезпеченням для школи», «Українська мова. Морфологія-1: Програмовані завдання для безмашинного контролю знань», «Посібник з комп'ютерним забезпеченням для вивчення української мови в загальноосвітній школі», «Українська мова. Фонетика. Графіка: Пакет ігрових програм «Україночка», «Українська мова. Фонетика: Пакет контролюючих програм для школи», «Українська мова. Морфологія. Частини мови: Пакет програм «Екзаменатор». Опубліковує власні навчальні книги: 1994 р. – «Українська мова. Комп'ютерні технології вивчення мови (алгоритми, програмовані завдання: Посібник із спецкурсу», «Українська мова. Морфологія: Збірник текстів. Посібник для школи»; 1995 р. – «Не ламай калину, не стріляй у птаха: Тематично згруповані тексти на екологічну тематику: Посібник з української мови для студентів, учителів та учнів».

Особливе значення надавала проректор Ніна Іваницька організації науково-дослідної роботи студентів, щоб підвищити її ефективність у вищому навчальному закладі було створено раду НТТМ, а при кафедрах працювали 142 наукових і проблемних групи. Щорічно проводилася олімпіада «Студент і науково-технічний прогрес». На окремих кафедрах запроваджувалися нові форми науково-дослідницької роботи студентів: група «Пошук» (кафедра історії та народознавства, керівник – ст. викл. Л. Мельничук); постійно діюча експедиція з вивчення ландшафтів

Правобережної України та акваторії річки Південний Буг (кафедра фізичної географії, керівник – доц. Г. Денисик); проблемна група з вивчення інтенсивної методики викладання іноземних мов (кафедра англійської філології, керівник – ст. викл. М. Боборикіна); студентське об'єднання на кафедрі ЗТД, члени якого під керівництвом ст. викл. А. Матвійчука займалися художньою обробкою деревини та металу.

Серед різноманіття справ, якими доводилося займатися Ніні Лаврентіївни на посаді проректора з наукової роботи, особливо цікавим було підтримувати та розширювати зв'язки з англійським містом Пітерборо (Peterborough). Гостинно приймала у стінах педагогічного членів муніципальної ради, мера міста, відповідальних комітету поріднених міст. Активно допомагала інституту дбати про перспективу розширення й утвердження справжньої дружби між країнами. У квітні 1988 р. у складі делегації брала участь у поїздки до міста Пітерборо (Великобританія), виконуючи місію перекладача. До складу делегації входили: голова делегації Ю. І. Іванов (голова виконкому Вінницької міської ради народних депутатів), М. М. Малишенко (директор Вінницького універмагу), С.С. Мельничук (робітник заводу «Термінал»).

Із її безпосередньою участю підписано договір про дружні зв'язки між містами Вінниця і Пітерборо, який передбачав здійснення культурних, освітніх, наукових контактів, а також співробітництво: обмін делегаціями представників міст, включаючи спеціалістів різних сфер міського господарства, представників науки, освіти, економіки, культури, мистецтва, художньої самодіяльності, туристичних груп, спортсменів, молоді.

У 1990 р. делегація освіти міста Пітерборо відвідала Вінницю і інституту, зокрема, проф. Н. Л. Іваницька, відтворюючи в пам'яті зустріч, водночас згадує своїх колег по роботі: доц. А. Томусяка, В. Чорного, С. Носика, Л. Афанасьєву, В. Богачука, П. Сливку та ін. Активними помічниками в організаційних питаннях наукової діяльності інституту були

завідувачі всіх кафедр, провідні науковці, які самі творили науку й керували науково-дослідною роботою молоді.

### **«Епіцентром у моєму житті була й залишається робота»**

Є в характері Ніни Іваницької риса, котра вигідно виокремлює її із загалу науковців-мовознавців і, здавалося, іде врозріз із самими принципами кар'єрного росту: не може вона займатися чимось одним, постійно і традиційно. За роки роботи проректором із наукової роботи Ніна Лаврентіївна не лише гідно виконувала професійні обов'язки, а й, маючи мрію підняти інститут на новий рівень, зуміла втілити її в життя. Величезна відповідальність, незліченні завдання, безсонні ночі в пошуках нових наукових ідей ніколи не були тягарем.

Тендітні жіночі плечі витримували навіть наднормове навантаження. Адже, переступаючи поріг педагогічного, котрий із гордістю називає другою домівкою, бачила вдячні очі студентів і колег. Та й чи не щастя, коли є шанс зробити усе можливе, аби послідовники й учні улюбленої справи (якою для Ніни Іваницької завжди була наукова робота) змогли мати усі належні умови для подальшого розвитку. Не оминула жодного факультету, допомагала і словом, і ділом, працювала не покладаючи рук, допоки робота не увінчалася успіхом.

Однак, попри численні заслуги на посаді проректора з наукової роботи, їй хотілося зробити щось і для рідної кафедри. Така можливість випала 1995 року, коли Ніна Іваницька з радістю відкрила для себе нове звання – завідувач кафедри української мови, яке гордо носила і під яким плідно працювала цілих десять років. А з часом, у 2012 році, очолила ще й кафедру германської й слов'янської філології.

Варто віддати належне Ніні Лаврентіївні, бо уміла раціонально організувати навчальний процес студентів, вдало поєднувала хист науковця і викладача. А навчальних дисциплін, спецкурсів і спецсемінарів, які вона читала для студентів-філологів, було чимало. Серед них «Сучасна українська

літературна мова», «Загальне мовознавство», «Основи наукових досліджень», «Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці», «Алгоритми на заняттях мови», «Комп'ютерне «освоєння» української мови» та ін. Їхня різноплановість якнайкраще засвідчила широкий діапазон наукових інтересів професора.

Та й досі на заняття, які проводить Ніна Іваницька, з цікавістю приходять не лише студенти, а й колеги. Адже на своїх лекціях привчає студентів мислити, стимулює їхню допитливість, прагне розвантажити від «сухої» науки, зубріння, заучування прописних істин. Натомість активно використовує рольові ігри, інсценівки, які подеколи дають більше, аніж традиційні методи вивчення матеріалу.

Із теплом та любов'ю відгукуються про науку Ніни Лаврентіївни її колишні учні. Одним із них є член редакційної ради радіостанції «Промінь» Віктор Кучер, який свого часу надрукував у газеті «Промінь» такі рядки: «Серед жіночих очей, що ведуть мене по цьому життю, є особливі. Вони освітили моє студентське, таке далеке уже, єство, зігріли напівсирітську душу, благословили на шлях фахівця-мовника. Це Ваші очі, дорога Ніно Лаврентіївно (саме так я звертався до неї).

Літа опадають листками, розтікаються по світах струмками. І ми під їх вітрилами відчуваємось іноді не затишно, хоча вдаємо, що життя прекрасне. Але осяйне промінь пам'яті, і бачу, як сидить Ніна Лаврентіївна у деканаті: на столі журнал чи газета, а на коліні колонки цифр – рахує частоту синтаксичних конструкцій у текстах. А ми пізніше бачимо все те надруковане у часописах і прізвище внизу під публікацією «Іваницька».

Ще й досі чую, як застерігала мене, комсорга філологічного факультету: «Ой, Вікторе, ця громадська робота не зробить з Вас науковця». Став учителем-методистом, маю друковані книжечки і, здається, любов до учнів. І хоч хотіла бачити мене Ніна Лаврентіївна науковцем, ним не став. Але й досі чую голос свого куратора, бачу її молоді голубі очі, які з роками зовсім не відцвіли. Світають іншим у житті, як світили мені колись. Чому



світили? Свіять. І дай, Боже!».

Ну, звісно, який учений не мріє про свою школу, своїх наступників і продовжувачів започаткованої справи в майбутньому. Тож чимало уваги приділяє Ніна Іваницька молодими дослідникам, аспірантам, здобувачам, магістрантам. Разом із ними аналізує мовні матеріали українського й англійського дискурсу.

Результатом такої роботи є низка наукових розвідок, опублікованих у всеукраїнських фахових виданнях, університетському збірнику «Наукові записки. Серія: Філологія» (який вона заснувала в 1999 р. і є головним редактором), інститутському збірнику «Філологічні студії» та кафедральному збірнику «Методичний пошук учителя-словесника». Підтримує, допомагає вона і молодим умам, котрі ще в студентські роки долучаються до наукових пошуків, особливо у мовознавстві. Бо переконана: від того лише квітнучим сад дивослова, зростатиме науковий потенціал його дослідників.

Разом із тим професор завжди знаходиться у центрі наукового життя України. Тривалий час входила до спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій при Інституті української мови НАН України, спеціалізованих учених рад із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальності 10.02.01 – українська мова (Харків, Кіровоград). У 2006-2010 рр. була членом експертної комісії з мовознавства ВАКу України.

Бере активну участь у міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, Пленумах наукових рад Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Інституту української мови НАН України, виступає офіційним опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій. Із 2005 р. вона є членом спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 із захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського).

Працездатність, високий фаховий рівень знайшли достойне

поцінування: 1997 року Ніна Лаврентіївна отримала звання Заслуженого працівника народної освіти, 2004 року була відзначена як Почесний працівник Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 2006 року нагороджена грамотою Вінницької обласної адміністрації та обласної ради, а через рік – Почесною грамотою Міністерства освіти й науки. Для науковиці це стало підтвердженням, що самовіддача та старання не залишаються непоміченими, а отже, є заради чого продовжувати розпочате.

Крок за кроком вона здобувала нові й нові висоти. Однак найвищим своїм досягненням вважає заснування разом із колегою – відомим в Україні доктором філологічних наук, професором Петром Дудиком наукової школи з дослідження проблем категорійної граматики у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (2002 рік). Глибоко вдячна Ніна Іваницька за сприяння у втіленні їхньої ідеї провідним науковцям Інституту української мови НАН України – члену-кореспонденту НАН, доктору філологічних наук, професору В. В. Німчуку; члену-кореспонденту, доктору філологічних наук, професору І. Р. Вихованцю; доктору філологічних наук, професору К. Г. Городенській.

«У центр наукових інтересів школи, – розповідає Ніна Лаврентіївна, – потрапили фундаментальні напрацювання в галузі вивчення категорійної системи української мови, зокрема: формально-синтаксична структура простого речення на основі вивчення сполучально-валентнісних параметрів слів повнозначних частин мови; абсолютивно-релятивний потенціал повнозначних слів української мови; обов'язкові та факультативні компоненти прислівної залежності; семантичні єдності повнозначних слів та їхня «граматикалізація»; семантико-функціональні особливості повнозначних слів; ієрархія компонентів формально-синтаксичної структури простого речення.

Робота ж наукової школи передбачає: поглиблення теоретичних засад актуальних проблем української граматики; екстраполяцію методики

дослідження на систему англійської мови; координацію граматичних досліджень мовознавчих кафедр регіону; виявлення перспективних випускників педуніверситету і сприяння їхній науковій діяльності; надання науково-методичної допомоги з питань граматики органам освіти й державним адміністраціям області та міста, молодим науковцям; сприяння розвитку інтересу учнівської та студентської молоді, молодих науковців до актуальних проблем української граматики».

Особлива увага членів наукової школи професора Ніни Іваницької зосереджена на проблемних, дискусійних питаннях, що не мають однозначного тлумачення в сучасній лінгвістичній теорії. Це передусім проблеми, що стосуються стану й перспектив розвитку сучасної граматичної науки, пов'язані з багатоаспектним розумінням категорійної природи граматичних одиниць, у тому числі й таких, що мають міжрівневий статус. Сконцентровано увагу на потенційних можливостях повнозначного слова щодо його участі в утворенні компонентів (членів) речення й моделюванні формально-синтаксичної та (частково) семантико-синтаксичної структури речення.

Повнозначне слово в теорії, яку «сповідує» професор, – це, з одного боку, найменування фактів дійсності або сприймань, думок, почуттів людини, викликаних цими фактами, а з іншого, – носій активної чи пасивної валентності. Ніна Лаврентіївна пояснює: «Семантичний потенціал повнозначного слова, що виявляється як сукупність його валентнісних (сполучальних) параметрів, я вважаю основою структури й семантики словосполучень, речень на рівні їхньої семантичної та граматичної інтерпретації. Повнозначне слово з притаманними йому ознаками, що розкриваються на синтагматичній осі сполучуваності, є найголовнішим прогностувальним елементом структури словосполучення, сполучення слів і речення в багатоаспектному виявленні їхньої внутрішньої природи. Згідно із цією теорією слово кваліфікується як невід'ємна складова всієї синтаксичної науки про речення, словосполучення, зв'язки слів».

Запропоновані науковим керівником школи Ніною Іваницькою теорії, пов'язані з вивченням сполучуваності слів, відомі під назвами «сполучуваність», «валентність», «дистрибуція», «інтенція», «семантична вибірковість», «семантична потенція». Кожен із термінів стосується певного об'єкта дослідження і використовується найчастіше для опису лексичних властивостей слів. Усі вони мають спільну ознаку, що лежить в основі виникнення відповідних теорій, наявність у повнозначних словах потенційних можливостей, які реалізуються в контексті, – вступати чи не вступати в сполучуваність з іншими словами чи словоформами.

Система прислівних зв'язків у кожній мові є досить складною. На сполучуваність слів і, отже, на реалізацію повнозначними словами їхньої семантики впливає частиномовна приналежність, морфологічний склад (особливо наявність в українських словоформах префіксів), відношення мотивованості значення. Автор переконливо довела, що більшість слів української мови мають потенційну здатність реалізувати семантику лише в сполученні з іншими словами.

Нові теоретичні положення як результат роботи наукової школи з проблем категорійної граматики активно входять у сучасну граматичну теорію. Це засвідчують регулярні покликання на монографії, посібники, наукові статті керівника школи, а також наукові праці її учнів. Промовистим результатом роботи наукової школи під керівництвом професора Ніни Іваницької є захисти кандидатських дисертацій: В.А. Тимковою, Л.В. Прокопчук, Л.М. Коваль, Н.І. Кухар, Т.В. Савчук, В.М. Каленичем, Ю.Б. Лебедь, С.Ю. Ілліч.

Науковими здобутками творчого наукового колективу граматичної школи ученої не лише захоплюються студенти й викладачі Вінницького педуніверситету, а й члени наукової спільноти з усієї України. Справжнім успіхом є результати конкурсного відбору проектів фундаментальних досліджень на 2012 – 2014 роки, проведеного Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. Науковий проект Ніни Іваницької «Повнозначні

слова української та англійської мов: семантика, функції» було оцінено високим балом і включено до держбюджетної тематики фундаментальних досліджень (Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1241 від 28.10.2011р.).

Професора Ніну Лаврентіївну вважають безпосереднім членом славної когорти учених-граматистів, які своїми науковими здобутками засвідчили високий рівень української граматичної школи. Разом із професором Петром Дудиком вона поправу вважається засновником регіональної граматичної школи, про що ніколи не забувають у стінах альма-матер.

Науковець із гордістю наголошує, що, крім багаточисельних опонувань кандидатських дисертаційних робіт із граматики, мала приємну нагоду виступати офіційним опонентом на захистах дисертацій із граматики на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук проф. К.Г. Городенської (м. Київ), проф. С.О. Соколової (м. Київ), проф. А.П. Загнітка (м. Донецьк), проф. М.В. Мірченка (м. Луцьк), проф. М.С. Скаба (м. Івано-Франківськ), проф. В.Д. Шинкарука (м. Київ), проф. М.І. Степаненка (м. Полтава), доц. О.В. Кульбабської (м. Чернівці), доц. М.П. Баган (м. Київ), які тепер очолюють відділи в Інституті української мови НАН України (проф. К.Г. Городенська, проф. С.О. Соколова) та працюють на відповідальних посадах у різних навчальних закладах України (проф. М.І. Степаненко – ректор Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка; чл.-кор. НАН України, проф. А.П. Загнітко, проф. М.В. Мірченко., проф. М.С. Скаб, проф. В.Д. Шинкарук – завідувачі профільних кафедр).

Наукові досягнення в розбудові й утвердженні ідей наукової школи, вважає Н.Л. Іваницька, були б не можливими без людей, із якими вона пліч-о-пліч працювала у Вінницькому державному педагогічному університеті, – доктора філологічних наук, професора П.С. Дудика (тривалий час очолював кафедру української мови); кандидата педагогічних наук, доцента В.Я. Теклюк (була директором інституту філології й журналістики та завідувачем

кафедри методики філологічних дисциплін), доктора філологічних наук, професора І.В. Рибінцева (упродовж багатьох років був завідувачем кафедри російської літератури); доктора філологічних наук, професора В.М. Борщевського (очолював кафедру української літератури). За співпрацю, за набутий досвід вдячна також іншим викладачам: кандидату філологічних наук, доценту М.Т. Доленку (очолював кафедру української мови), кандидату філологічних наук, доценту П.Г. Горній, кандидату філологічних наук, доценту А.Г. Квацуку, кандидату філологічних наук, доценту І.Ф. Нелюбовій, кандидату філологічних наук, доценту С.Д. Єрмаковій, кандидату філологічних наук, доценту Д.Д. Аврух, кандидату філологічних наук, доценту Н.Г. Чилікіній, кандидату філологічних наук, професору І.І. Дацюку (був деканом філологічного факультету), кандидату філологічних наук, доцент В.В. Богачуку (був деканом філологічного факультету), ст. викл. І.П. Тимофєєвській.

Справжніми авторитетами для неї тепер слугують невтомні трудівниці університету, молоді науковці-філологи, доктори філологічних наук: завідувач кафедри української мови, професор Н.М. Павликівська, декан-директор Інституту філології й журналістики, професор І.Я. Завальнюк.

«Завжди любила граматику й ставила її на одне з пріоритетних місць у теоретичному структуруванні мови. Пізнати, осмислити й інтерпретувати це «письмове мистецтво», мабуть, іще не вдалося нікому, хоча граматичні закони в їхньому ідеальному розумінні повинні співвідноситися з законами математики. До цього прагнули, це намагалися зробити талановиті науковці В. М. Русанівський, О. С. Мельничук, І. Р. Вихованець, А. П. Загнітко, К. Г. Городенська. На мою ж думку, у будь-якій теорії, особливо граматичній, мусить бути простір у перспективі. Недаремно член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор Анатолій Загнітко увів дефініцію «проблеми теорій», – зізналася якось професор.

Цими словами Ніна Лаврентіївна ще раз довела, що у сфері її наукових

інтересів чільне місце належить проблемам теорії категорійної граматики української мови. Недарма упродовж багатьох років вона керує держбюджетними темами: «Розробка та впровадження нових (комп'ютерних) технологій у навчальний процес» (1990 – 1995); «Актуальні проблеми граматики української мови» (2002 – 2004); «Абсолютивно-релятивні параметри повнозначних слів української мови» (2004 – 2006); «Абсолютивно-релятивні параметри повнозначних слів української мови і структура речення» (2006 – 2008); «Повнозначні слова української мови: семантика, функції» (2009 – 2011).

Вона завжди наголошує на тому, що граматичний лад мови складає первинну, «вершинну» ланку наукових досліджень, концентруючи складну систему традиційних, сучасних, нових чи оновлених підходів до вивчення мови. У курсах «Сучасні теорії категорійної граматики», «Словесна номінація денотатів в українській та англійській мовах» Ніна Іваницька апробує, поглиблює й розвиває концептуальні засади категорійного синтаксису української мови як фундаменту розвитку сучасної граматичної теорії

Вагомим внеском у скарбницю науки є низка її напрацювань із категорійної граматики, над якими ніколи не припиняла трудитися. Закінчення однієї наукової праці, ставало стимулом до наступної. Загалом в арсеналі Ніни Іваницької таких публікацій понад 200, але вражає передусім не кількість, а різноплановість тематики. Коло зацікавлень дослідниці надзвичайно широке. Поруч зі значним масивом наукових праць, присвячених теоретичним проблемам синтаксису («Двоскладне речення в українській мові», «Синтаксис простого речення: складні випадки аналізу», «Теоретичний синтаксис української мови», «Наукові основи вивчення синтаксису простого речення», «Формально-граматична та семантико-синтаксична структура простого речення», «Повнозначне слово в його проекції на денотат», «Нариси із синтаксису української мови», «Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці»), є немало цінних

методичних публікацій – вказівок, рекомендацій, методик аналізу різних мовних явищ («Статистика в мові і для мови», «Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці» та ін.).

Ще одним життєвим надбанням професора є її друга базова освіта «Англійська мова». Екстраполяція наукових ідей категорійної граматики української мови на систему англійської мови (зокрема на синтагматику повнозначних слів) сприяла виданню низки навчальних словників-довідників (автори: Т.В. Савчук, Н.Б. Іваницька, Ю.Б. Драч-Лебедь, Л.В. Ружанська-Завальнюк, Л.І. Цибульська), які склали потрібну джерельну базу для нових навчальних курсів, а також для подальших наукових розвідок.

Ніна Іваницька. завжди дбала про те, щоб власні наукові напрацювання й результати наукових пошуків учнів мали практичну цінність у підготовці висококваліфікованих фахівців – учителів-філологів та майбутніх науковців. Тому невід’ємною складовою такої підготовки вона вважає впровадження результатів наукових досліджень у практику вивчення української мови в різних типах навчальних закладів. Проблематика досліджень керівника та провідних учених-граматистів поглиблюється в наукових пошуках магістрантів, аспірантів, у науково-дослідній роботі з обдарованими студентами старших курсів.

В інтерпретації Ніни Лаврентіївни будь-що – мовознавство, методика, їхні симбіоти з інформатикою, статистикою, народознавством, літературою, екологією – стає вибуховою сумішшю, концентрати якої розповсюджуються теренами не лише України, а й зарубіжних країн – Росії, Польщі, Білорусі, Чехії. Толерантно, з материнською турботою й ніжністю думка і серце професора Іваницької плекають студентську аудиторію. Скільки мала їх – навчальних, наукових, життєвих майстер-класів!

Недарма мовиться: «Не людина – цілий світ!». А світ у Ніни Іваницької багатий, різноманітний, сповнений високого призначення в науці. І, може, саме через це багатство така чарівна вона для кожного, відкрита душею, сповнена любов’ю й розуміння до всіх студентських і викладацьких бід. За



десятки років діяльності тисячі людей обігріла теплом аквамарину своїх очей, сотням прищепила інтерес до пізнання, десятки провела попід арку науковості. Проте втоми не має, навпаки: сьогодні вона – енергійна, сучасна, відкрита до нового заглиблення в терени філології й космосу людського буття!